



NEET – mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní a neúčastní se vzdělávání ani odborné přípravy: charakteristika, náklady a politické reakce v Evropě

Shrnutí

Úvod

Bezprostřední budoucnost Evropy závisí na 94 milionech Evropanů ve věku mezi 15 a 29 lety. Kromě problémů, jimž mladí lidé již po generaci čelili při přechodu do dospělosti, bude tato generace žít v éře plné globalizace a bude se muset vyrovnat s odpovědností stárnoucí populace. Proto skutečnost, že tito mladí lidé byli tak závažně zasaženi hospodářskou krizí, vyvolává velké obavy. V roce 2011 jich bylo zaměstnaných jen 34 %, což je nejnižší podíl, který kdy Eurostat zaznamenal. Číselné údaje o nezaměstnanosti rovněž svědčí o tom, že podmínky na trhu práce jsou pro mladé lidi znatelně složitější; od začátku recese se nezaměstnanost mládeže zvýšila o 1,5 milionu, přičemž v roce 2011 dosáhla počtu 5,5 milionu osob (neboli 21 %).

Ačkoli jsou tyto statistické údaje seriózní, nepostihují situaci mladých lidí přesně, mimo jiné z toho důvodu, že mnozí mladí studují, a tudíž jsou klasifikováni jako osoby nezapočítávané jako pracovní síly. Z toho důvodu používají političtí činitelé v EU ve stále větší míře pojem NEET – „osoby, které nejsou zaměstnány, ani se neúčastní žádného vzdělávání nebo odborné přípravy“ (z anglického „not in employment, education or training“). Definice je v zásadě zcela prostá, označuje osoby, které v současné době nemají zaměstnání, neúčastní se odborné přípravy nebo nejsou klasifikovány jako studující. Jedná se o míru vyčlenění z trhu práce a možná i ze společnosti obecně.

Tato zpráva analyzuje situaci mladých lidí na trhu práce v Evropě a zvláštní pozornost věnuje skupině kategorizované jako NEET. Zkoumá faktory určující příslušnost ke skupině NEET a měří hospodářské a sociální náklady spojené s osobami v této kategorii. Kromě toho zpráva posuzuje, jak se politika v členských státech snaží podporovat mladé lidi při úspěšném vstupu na trh práce.

Politické souvislosti

Na úrovni EU je kategorie NEET považována za jednu z nejproblematictějších skupin v kontextu nezaměstnanosti mládeže. Evropská komise reagovala prostřednictvím stěžejní iniciativy strategie Evropa 2020 nazvané Mládež v pohybu a iniciativy Příležitosti pro mladé na období 2012–2013. Cílem těchto iniciativ je uvolnit potenciál všech mladých lidí a vyzvat ke společnému postupu orgánů členských států, podniků, sociálních partnerů a EU při řešení problému mládeže. Zvláštní důraz je kladen na opatření nabízející návrat ke vzdělávání a odborné přípravě, jakož i na umožnění kontaktu s trhem práce. V roce 2012 balíček opatření Evropské komise pod názvem „Na cestě k hospodářské obnově vedoucí k intenzivnímu růstu pracovních míst“ znovu upozornil na nutnost zajistit příležitosti pro mládež a zdůraznil důležitost snížení mimořádně vysoké míry nezaměstnanosti mládeže a příslušnosti ke skupině NEET usnadňováním přechodu do práce.

Evropská komise zavedla nové ukazatele, například míru NEET, aby sledovala trh práce a sociální situaci mladých lidí a usnadnila porovnávání členských států v rámci strategie Evropa 2020. Tím se více zviditelňuje problematika mládeže a posiluje postavení mladých lidí v rámci programu politiky.

Klíčová zjištění

Podle Eurostatu bylo v roce 2011 v Evropě vyloučeno z trhu práce a vzdělávání 7,5 milionu mladých lidí ve věku 15–24 let a dalších 6,5 milionu mladých lidí ve věku 25–29 let. Odpovídá to značnému nárůstu míry NEET: v roce 2008 tento údaj činil 11 % osob ve věku 15–24 let a 17 % osob ve věku 25–29 let; do roku 2011 se zvýšil na 13 %, resp. 20 %. Mezi členskými státy existují obrovské rozdíly, přičemž míry NEET se pohybují od méně než 7 % (Lucembursko a

Nizozemsko) po více než 17 % (Bulharsko, Irsko, Itálie a Španělsko).

NEET tvoří velmi nesourodou populaci. Největší podskupinou jsou zřejmě osoby, které jsou nezaměstnané v tradičním slova smyslu. K ostatním zranitelným podskupinám patří osoby nemocné, se zdravotním postižením a mladí pečovatelé. Jiné než zranitelné podskupiny zahrnují osoby, které si jen užívají volna, a ty, které se konstruktivně věnují jiným činnostem, jako je umění, hudba a samostudium. Jejich společným rysem je to, že neakumulují lidský kapitál prostřednictvím formálních kanálů.

U některých mladých lidí je riziko toho, že se zařadí do skupiny NEET, větší než u jiných. Lidé s nízkou úrovní vzdělání mají třikrát vyšší pravděpodobnost stát se příslušníky kategorie NEET než lidé s vysokoškolským vzděláním, zatímco u mladých lidí, kteří pocházejí z prostředí přistěhovalců, je pravděpodobnost, že se zařadí do kategorie NEET, o 70% vyšší než u státních příslušníků daného státu. U mladých lidí s určitým druhem zdravotního postižení nebo zdravotních obtíží je příslušnost ke skupině NEET o 40 % pravděpodobnější než u zdravých mladých osob. Zásadní vliv má i rodinné prostředí.

Příslušnost ke kategorii NEET má závažné negativní důsledky pro jednotlivce, společnost i hospodářství. Život příslušníka skupiny NEET může vést k celé škále sociálních znevýhodnění, jako je odcizení, nejisté a nekvalitní budoucí zaměstnání, trestná činnost mládeže a problémy v oblasti duševního i tělesného zdraví.

V roce 2011 činila ekonomická ztráta způsobená vyčleněním mladých lidí z trhu práce 153 miliard EUR. Tento údaj představuje konzervativní odhad a odpovídá 1,2 % evropského HDP. Mezi členskými státy jsou velké rozdíly, některé země však platí zvlášť vysokou cenu ve výši dvou i více procent svého HDP: Bulharsko, Irsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko a Řecko.

Lidé v kategorii NEET jsou více ohroženi rizikem politického a sociálního odcizení. Oproti svým vrstevníkům mimo skupinu NEET vykazují příslušníci této kategorie dramaticky nižší míru politického zájmu, politické a společenské angažovanosti a nižší míru důvěry.

Politické ukazatele

Politiky, které členské státy zavedly, zasahují v různých fázích celé cesty k zaměstnání a jsou z hlediska svých cílů, úkolů a činností mimořádně rozmanité. Ačkoli je obtížné posoudit jejich účinnost, lze určit řadu postupů správné praxe při navrhování a provádění politik:

- Opatření politiky musí být diverzifikovaná, musí řešit různé problémy ve všech fázích předcházejících zaměstnání a musí věnovat zvláštní pozornost jednotlivým zranitelným skupinám, u nichž existuje vyšší pravděpodobnost kumulace většího počtu znevýhodnění.
- Je obzvláště důležité zohlednit připravenost příjemců opatření na trh práce. Zatímco připravenější osoby budou mít prospěch z iniciativ, které se výrazně opírají o potřeby trhu práce, u jiných je nutné před vstupem do programů zaměstnanosti nejprve řešit osobní překážky.
- Je třeba mladé lidi přivést na dlouhodobou a udržitelnou cestu. Nestačí nalézat krátkodobá řešení. Mladí lidé potřebují kvalitní, stabilní a udržitelné zaměstnání. Znamená to poskytnout jim kvalifikaci potřebnou pro úspěšné začlenění na trh práce.
- Naprosto nezbytná je účast celé škály zúčastněných subjektů na přípravě a provádění opatření týkajících se zaměstnanosti mládeže. Zvláště je potřebná vysoká míra spolupráce se zaměstnavateli a jejich zástupci u opatření, jež se zaměřují na podporu zaměstnatelnosti jejich příjemců.
- Opatření v oblasti zaměstnanosti mládeže by se měla soustřeďovat na klienta, nikoli na poskytovatele. Znamená to zajišťovat různé cesty, například z hlavního proudu vzdělávání k individuálně přizpůsobeným a podporovaným formám studia.
- Úspěšné politiky jsou inovativní. Přinášejí nové způsoby oslovení svých cílových skupin a aktivní činnosti v terénu tvoří důležitou součást snahy o zapojení mladých lidí zbavených práv, zatímco pobídky, „značkové“ a marketingové kampaně mohou být užitečné v kontextu obecnějších služeb zaměstnanosti zaměřených na mládež.

Další informace

Zprávu „NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe“ (NEET – mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní a neúčastní se vzdělávání ani odborné přípravy: charakteristika, náklady a politické reakce v Evropě) naleznete na adrese www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm

V případě zájmu o další informace se prosím obraťte na Massimiliana Mascheriniho, vedoucího výzkumu, na adrese mam@eurofound.europa.eu